

OBSAH.

Předmluva V

Úvod. Slované písmo.

Značky a praktiky Slovanů nekulturních. — Domnělé slovanské runy. Pokusy vyjadřovati řeč slovanskou písmeny latinskými a řeckými. — Evangelium a žaltář psaný ruskými písmeny na Chersonu. — Písmo Konstantina-Cyrila, řečeného Filosa. — Svědectví Chrabrovo. — Oso-
ba Chrabrova. — Text stati „O písmenech“, její rozbor, různá mínění autorů o ní. — Svědectví »panonských« životopisů sv. Konstantina a Metoda. — Jejich cena. — Výčet třicetiosmi písmen hlaholských i v pře-
pisech cyrilicí 3

Díl I.

PÍSMO HLAHOLSKÉ.

Dějepisný přehled zpráv o původu a vývoji hlaholského písma.

Kap. I. *Dvojí písmo slovanské: hlaholice a cyrilice. Prvenství (priorita) hlaholského písma.*

Nejstarší datované památky písma hlaholského (podpis kněze Jiřího na řecké listině v klášteře Iverském z r. 982) a cyrilské (náhrobní deska Samuelova z r. 993). — Nově objevené nápisy v chrámu cara Symeona v Přeslavě. — Literární památky více nebo méně čistého jazyka cyrilo-metodějského psané písmem a) hlaholským, b) cyrilským. Poměr obojího písma k sobě. — Důvody pro prvenství písma hlaholského: a) jazykové, b) grafické. — Mínění prof. Karského, Ščepkina, Kuľbakina 13

Kap. II. *Autor a původ hlaholice.*

Domnělé autorství Jeronymovo popírali: Assemani, Banduri, Frisch, Linhart, Grubišić, Pastric. — Mínění Dobrovského o hlaholici. — Důkazy Dobnerovy o autorství Konstantina-Cyrila. — Durych a Alter. Kopitar a Grimm. — Odpor Šafaříkův, Preise a Sreznevského. — Grigorovič znova ukazuje na autorství jednoho ze slov. apoštolů. — Šafařík a jeho Památky hlaholského písemnictví. — Höfler a Pražské zlomky. — Šafařík hájí prvenství hlaholice. — Viktorov odporuje Šafaříkovi; se Šafaříkem souhlasí Miklosich a Rački. — Odmítavé stanovisko Bodjanského a Sreznevského. — L. Geitler a jeho spis Die albanesischen u. slavischen Schriften. — Archimandrit Amfilochij. Isák Taylor a jeho teorie o původu hlaholice z řecké kursivy. — Jagić zjednodušuje výklad některých písmen. — Teorii Taylorově-Jagićově odpírají Budilovič a Vsevolod Miller; příznivěji se k ní zachovali Běl-jajev a Fr. Müller. — Prof. V. Vondrák odmítá domněnku Gasterovu a Abichtovu o písmě gruziňském a znova zdůrazňuje semitské (hebrejsko-samaritánské) prvky v hlaholici. — Příznivější obrat ve smýšlení o původu hlaholice na Rusi zásluhou spisů a vydání prof. V. Ja-

- giće. — Ščepkin a Grunskij. — Stanovisko akademika Sobolevského. Leskien a Gardthausen. — K. Wessely a A. Rahlfs. — F. Fortunatov opravuje své dřívější mínění o původu hlaholice z písma koptského. Prof. R. Nachtigal a S. Kuľbákin. — Elis Mins 22
- Kap. III. *Řecká minuskule a hlaholice.*
 Řecké písmo uncialní. — Unciala slovanská. — Unciala liturgická. — Písmo kursivní v období: ptolemejském, římském a byzantském. — Kursiva periody byzantsko-arabské ustupuje novému písmu. — Snahy nového písma. — Řecká minuskule je stylisovaná kursiva. — Starší minuskule je vzorem písma hlaholského. — Minuskule zastupovala i písmo uncialní. — Liché námitky Rahlfsovy, Minsovy a profesora Karského 37
- Kap. IV. *Prvky východních abeced v hlaholici.*
 Dva hlavní směry. — Teorie Vondrákova o původu některých liter v hlaholici z abecedy hebrejsko-samaritánské. — Dějepisné zprávy o filologických stycích Konstantina-Cyrilla se Židy a samaritány. — Grafická podobnost a hlásková příbuznost písmen α a ω s týmiž písmeny v abecedě hebrejsko-samaritánské. — Totéž platí i o písmenech: ι , ν , ς , π , μ . Méně pravděpodobný je původ liter: τ , σ , φ z abecedy hebrejsko-samaritánské. — Teorie Fortunatovova o původu liter: κ , ω z písma koptského. — Důvody, pro které je domněnka Fortunatovova méně pravděpodobna. — Zásady teorie Vondrákovy o hláskové a grafické podobnosti lze užiti i o znacích pro polohlásky a o σ . — Veliká pravděpodobnost této teorie 50
- Kap. V. *Seznam hlaholských písmen s udáním jejich skutečného nebo domnělého původu podle mínění jednotlivých autorů.*
 ι , π , ν , ρ , σ , τ , χ , ψ , ω , φ , ζ , μ , ι , σ , ϱ , ρ , α , ρ , β , ρ , ω , θ , ϕ , ι , θ , σ , ν , ς , ω , θ , σ , ρ , α , ρ , α , ρ , α , ρ 60
- Kap. VI. *Přehled hlaholských písmen podle jejich vývoje v jednotlivých obdobích a památkách.*
 ι , π , ν , ρ , σ , τ , χ , ψ , ω , φ , ζ , μ , ι , σ , ϱ , ρ , α , ρ , β , ρ , ω , θ , ϕ , ι , θ , σ , ν , ς , ω , θ , σ , ρ , α , ρ , α , ρ , α , ρ 77
- Kap. VII. *Zkratky a zkracování slov v hlaholských textech.*
 Krácení slov v textech řeckých a latinských. — Zkratky slovanské jsou obdobné zkratkám řeckým a latinským. — Dvě řady zkratk v rukopisech hlaholských z období panonsko-moravského a makedonského vypočtené prof. Čremošnikem. — Další příklady z téhož období. — Zkratky z období charvátsko-hlaholského: a) komolením, b) stažením, c) nadřádková písmena, d) svaznice, e) zkratky úmluvné (konvenční). 103
- Kap. VIII. *Titly, rozdělovací znaménka, číslice, příděchy a ostatní nadřádkové značky.*
 Titly jako znamení zkratk. — Titly oblé a hranaté. — V památkách s hlaholicí hranatou jsou titly oblé podobně jako apostrofy. — Rozdělovací znaménka napodobují praktiky řecké. — Důležitost těchto podružných značek při posuzování rukopisů. — Číslice se označují literami opatřenými čárkami (titlami) a tečkami nebo i bez jedněch z nich.

Zvláštnost v označování jednotek, desítek a set. — Přídechy a jejich význam. Nestejný tvar přídechů v hlaholských památkách. — Přídechy nad samohláskami v násloví a v středosloví. — Domnělé značky pro přízvuk a délku. — Značky měkké výslovnosti souhlásek 110

Díl II.

PAMÁTKY HLAHOLSKÉHO PÍSEMNICTVÍ
A JEJICH PALEOGRAFICKÉ
ZVLÁŠTNOSTI.

- Kap. IX. *Období moravsko-panonské.***
Význam tohoto období jak pro staroslověnské písemnictví tak pro paleografii slovanskou. 1. Listy Kyjevské. 2. Zlomky Pražské. — Jejich stránka grafická. — Jejich zvláštnosti paleografické 117
- Kap. X. *Období bulharsko-makedonské.***
Přeslav a Ochrida, dvě literární střediska. — Odnož školy ochridské na Athoně. — Mnich Chrabr a jeho spis O písmenech. — Výčet památek a jejich obecné vlastnosti grafické 123
- Kap. XI. *Grafické zvláštnosti památek tohoto období.***
Zvláštnosti kodexu Assemanova. — Zvláštnosti čtveroevangelií Zografského a Mariinského. — Zvláštnosti sborníku Clozova. — Sinajské památky bulharského původu: žaltář a euchologium (trebnik i služebnik). Ostatní památky makedonského původu. — Evangelium Ochridské. — Apoštol Ochridský. — Abecedarium pařížské a mnichovské 126
- Kap. XII. *Hlaholice na půdě charvátské.***
Dvojí proud hlaholice do Charvátska: ze severu a z jihu. — Společný pramen písma hlaholského. — Hranaté tahy hlaholice charvátské. — Výklad Geitlerův a Novakův 135
- Kap. XIII. *Období nejstarší do polovice stol. XIII. (1248).***
Šafařík a Brčić. — Jagić a novější objevy. — Znamky starobylosti rukopisů. — Zlomky Vídeňské. — Zlomek Grškovićův. — Zl. Mihanovičův. — Zl. Bašřanské. — Zl. Londýnský. — Mladší zlomky: homiliář Lublaňský, zl. sv. Tekly, zl. Kukuljevičův a j. v. 137
- Kap. XIV. *Doba rozkvětu charvátsko-hlaholského písemnictví (od r. 1248 do vynalezení tisku a do oprav sněmu Tridentského).***
Dva dekrety Inocence IV. z r. 1248 a 1252 na prospěch hlaholice. — Přehled památek tohoto období. — Rozvržení památek 144
- Kap. XV. *Památky XIII. a XIV. století.***
I. Breviář Vrbnický. — Misál Vatikánský (Illir. 4). — Kodex v Bodlejaně v Oxfordě. — Kodex Lobkovický z r. 1359. — Misál knížete Novaka. — Dvoudílný breviář Vatikánský z r. 1379. — Vrbnické breviáře II. a IV. — Remešský evangeliář z r. 1395. — Breviář Víta z Omišlje. Kodex Národní knih. v Paříži č. 11. — Breviář Pažmanský. — Brev. Jihosl. akademie III. č. 12. — Brev. Národní knih. ve Vídni zn. 121 . . . 147

Kap. XVI. *Skupina druhá (mladší) století XV.—XVI.*

Misál knížete Hervoje. — Misál Ročský. — Kodexy Vatikánské zn. 8 a 10. — Breviář v kapitol. archivu sv. Petra v Římě. — Breviáře v lycejské knih. v Lublani. — Kodexy metropolitní knih. v Záhřebě. — Brev. v Leninově museu v Moskvě. — Misály Vrbnické. — Misály Lublaňské. Kodex sbírky Kopitarovy. — Kodexy v Novém Vinodolu. — Breviář v britském museu v Londýně. — Kodexy v Bodlejaně v Oxfordě. — Rogovská řehole sv. Benedikta. — Kodex Šimona Klimentoviče. — Hlaholská bible Emauzská. — Hlaholské prvotisky	152
<i>Dodatek. Hlaholské písmo kursivní.</i>	
Starší listiny a zápisy písmem knižním (unciálou — polounciálou). — Žaltář Frašćićův z r. 1463. — Rukopis „Zrcalo“ z r. 1445. — Hlaholská kursiva: klidnější, rozběhlejší, oblá. — Památky obsahu duchovního. Nejznámější památky obsahu světského (právního)	160
<i>Přílohy. — Snímky.</i>	165